

NOTITIE

Onderwerp Deelrapport Wonen en Woonomgeving
Project OER OOH Overijssel
Opdrachtgever Provincie Overijssel
Projectcode 122950
Status Definitief 02
Datum 6 april 2022
Referentie 122950/22-005.126
Auteur(s) A. Knipping MSc, S. Ghenam MSc

Gecontroleerd door M.H. Prins MSc
Goedgekeurd door drs. M.J. Schilt
Paraaf

Bijlage(n) -

Aan Provincie Overijssel K. Hulleman
Kopie -

1 INLEIDING

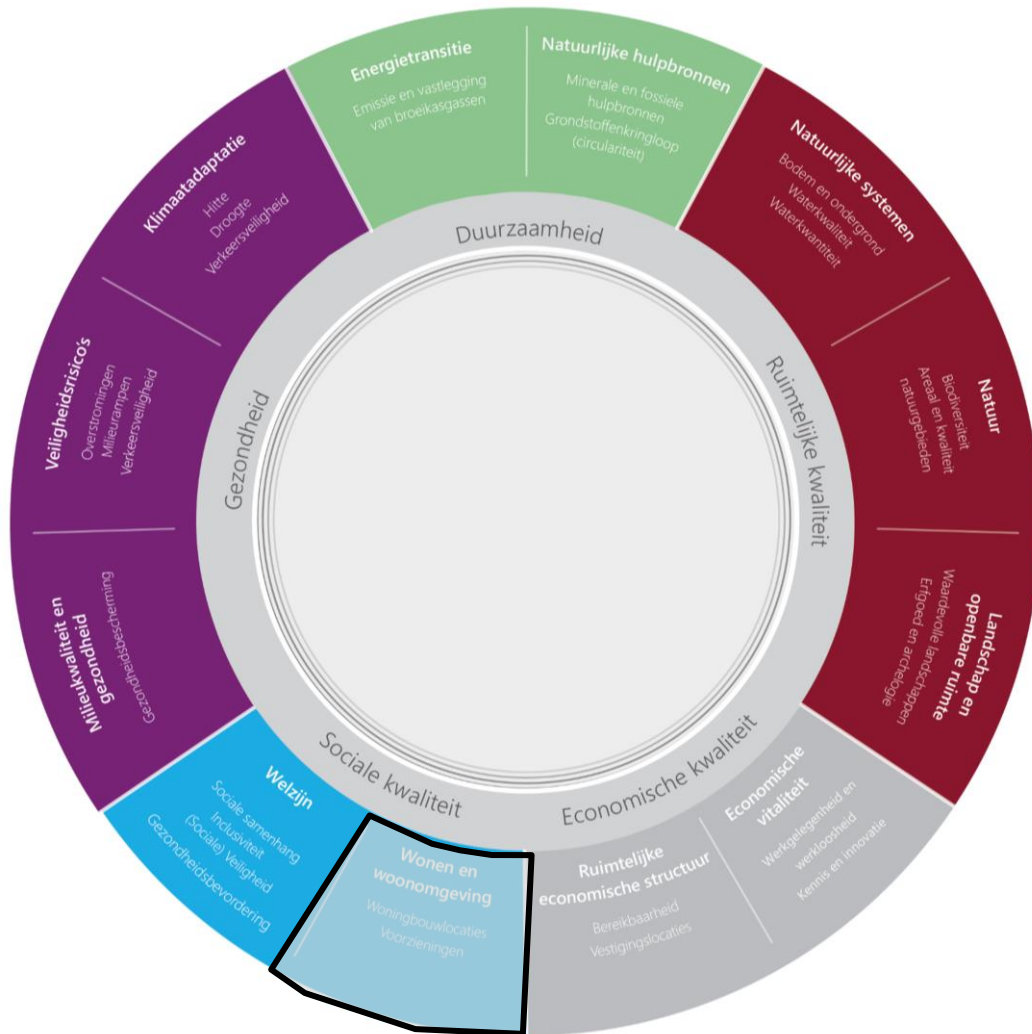
Het thema Wonen en Woonomgeving bestaat uit het aspect voorzieningen en woningbouwlocaties. Hierbij wordt ingegaan op recentelijke trends, en worden verschillen tussen gemeentes en regio's inzichtelijk gemaakt. Het thema verhoudt zich in grote mate met het thema Welzijn. In het voor u liggende thema zal er vooral worden ingegaan op absolute aantallen en prijzen van de woningbouwlocaties. In het thema Welzijn zal er vervolgens verder worden ingegaan op sociale aspecten, zoals sociale samenhang en inclusiviteit.

Tabel 1.1 Vergelijkingskader wonen en woonomgeving

Aspect	Criterium	Databronnen	Wat gaan wij ermee doen?
woningbouwlocaties	voldoende en betaalbare woningbouwlocaties	Woningkrapte in Overijssel (NVM/brainbay, 2020) Gemiddelde koopsom (Kadaster 2020) Inventarisatie Plancapaciteit Oktober 2021 (ABF Research, 2021a)	inzicht in de woningkrapte inzicht in woningprijzen, en inzicht in de recente prijsontwikkelingen op de woningmarkt inzicht geven in het beleid en de toekomstige staat van de woningmarkt in Nederland en Overijssel

Aspect	Criterium	Databronnen	Wat gaan wij ermee doen?
voorzieningen	aanwezigheid, kwaliteit en nabijheid van voorzieningen	Primos Online - Huishoudens (ABF Research, 2021b)	inzicht in het toekomstige aantal huishoudens in de provincie Overijssel
		Woonagenda West-Overijssel 2021-2025 (provincie Overijssel, 2021a)	inzicht geven in het beleid en de toekomstige staat van de woningmarkt in West-Overijssel
		Woonagenda West-Overijssel 2021-2025 (provincie Overijssel, 2021b)	inzicht geven in het beleid en de toekomstige staat van de woningmarkt in Twente
		Planmonitor wonen (provincie Overijssel, 2021c)	inzicht geven in woningbouwplannen in Overijssel
		Regionale kerncijfers Nederland. (CBS 2021)	inzicht geven in de nabijheid van verschillende voorzieningen en bevolkingsdichtheid
		Leefbaarheid in Nederland 2018 (Rigo & Atlas voor gemeenten, 2019)	geaggregeerd beeld van voorzieningen verkrijgen middels een kaart
		Groei én krimp in Overijssel (Het Oversticht, 2017)	inzicht in de gevolgen van groei en krimp op Overijsselse voorzieningen
		Regionale bevolkingsprognose (PBL/CBS, 2019)	inzicht in demografische ontwikkelingen van de beroepsbevolking

Afbeelding 1.1 Thema als onderdeel van het Rad van de Overijsselse leefomgeving

1.1 Woningbouwlocaties

Om het aspect woningbouwlocaties in beeld te brengen is er gebruik gemaakt van de krapte-indicator van de NVM, historische koopsomcijfers van het Kadaster, woonagenda's van de regio's Twente en West-Overijssel, Primos gegevens en is er gekeken naar verhuisgegevens van de Randstad naar provincies Overijssel en Gelderland.

De **krapte-indicator** geeft een benadering voor het aantal keuzemogelijkheden dat een potentiële koper op de woningmarkt heeft. De indicator wordt berekend als het aanbod aan het begin van de maand gedeeld door het aantal transacties in die maand. De krapte-indicator is opgesteld in het eerste kwartaal van 2017 en 2020. Recentelijk neemt de woningkrapte in Nederland per maand snel toe. Hierdoor zijn de gegevens van 2020 niet meer volledig actueel. Desalniettemin is toch gebruik gemaakt van de gegevens om inzicht te bieden in de recente historische trendontwikkeling van de woningkrapte.

De **koopsomcijfers** van het Kadaster geven inzicht in de gemaakte transacties tussen koper en verkoper. Om inzicht te geven in de historische prijsverandering zijn deze cijfers uit 2020 vergeleken met cijfers 2019.

Naast de gegevens van de NVM is het rapport **Inventarisatie Plancapaciteit** uit oktober 2021 geraadpleegd. De inventarisatie is opgesteld door ABF Research in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties. Het rapport geeft inzicht in de bouwopgaves per provincie. De bouwopgaves zijn tot stand

gekomen op basis van huishoudensprognoses. Uitgangspunt vormt de nationale bevolkingsprognose van het CBS. Deze nationale prognose wordt door het Primos-model trendmatig uitgewerkt tot op gemeentelijk niveau.

Vervolgens is in de inventarisatie de geplande plancapaciteit uiteengezet op basis van gegevens aangedragen door de provincieën. Deze gegevens zijn aangevuld met de meest actuele gegevens vanuit de planmonitor Wonen.

Afsluitend is ook gebruik gemaakt van een **verhuizingsonderzoek** toegespitst op verhuizingen vanuit de randstad naar provincie Gelderland en Overijssel. Dit onderzoek, uitgevoerd door RIGO geeft inzicht in binnenlandse migratiestromen en de mogelijk te verwachten toename van huishoudens als gevolg hiervan.

Tabel 1.2 Criterium woningbouwlocaties

Aspect	Doel	Criterium	Databron
woningbouwlocaties	de juiste woning op de goede plek	voldoende en betaalbare woningbouwlocaties	Woningkrapte in Overijssel (NVM/brainbay, 2020) Gemiddelde koopsom (Kadaster 2020) Inventarisatie Plancapaciteit - oktober 2021 (ABF Research, 2021a) Primos Online - Huishoudens (ABF Research, 2021b) Woonagenda West-Overijssel 2021-2025 (provincie Overijssel, 2021a) Woonagenda West-Overijssel 2021-2025 (provincie Overijssel, 2021b) (Planmonitor wonen (provincie Overijssel, 2021c)) Komen en Gaan (RIGO, 2020)

1.1.1 Huidig beleid

De provincie Overijssel heeft 7 ambities geformuleerd voor de woonagenda op middellange termijn. De ambities zijn vervolgens uitgewerkt in de regionale woonagenda's van Twente en West-Overijssel (provincie Overijssel, 2021a,b). De volgende 7 ambities zijn gevormd:

1 toevoegen van 60.000 woningen tot 2030:

in de regionale woonagenda's gaan gemeenten en provincies de slag maken van sturen op aantallen naar sturen en verleiden op kwaliteit en toegankelijkheid. Er wordt een verbinding gelegd tussen nieuwbouw en herstructurering. De aantallen zijn de uitkomst van het sturen op kwaliteiten;

2 inspelen en voorsorteren op veranderende woningvraag:

door vergrijzing, ontgroening en huishoudensverdunding neemt het aandeel kleine huishoudens fors toe. Dit gecombineerd met de bevolkingsgroei, leidt tot een gedifferentieerde kwaliteitsvraag binnen de regio's;

3 verstedelijking en stedelijke vernieuwing:

de verstedelijking van onze regio's kan niet los gezien worden van economische- en mobiliteitsvraagstukken. Gebiedsontwikkelingen dienen als belangrijke motor voor woningbouw en vragen om inbreiding en uitbreiding om de groei te accommoderen, altijd in samenhang met de regio;

4 sterke dorpen en platteland in het regionale netwerk:

sterke regio's bestaan uit sterke steden én sterke dorpen en platteland. De groene en ruime woonmilieus waarmee Overijssel zich onderscheidt, liggen voor een groot deel in de dorpen. Er wordt steeds meer naar de dorpen gekeken voor het verlichten van de woningbouwopgave in de steden;

5 verduurzaming:

het regionale schaalniveau komt om de hoek kijken als het gaat om het verbinden en sluiten van ketens, het verknopen van besparing en individuele woningen aan collectieve energie-opwek op wijkniveau. Maar ook als het gaat om experimenteren en kennisdeling;

6 versnelling:

ondanks de inzet van provincie, marktpartijen, corporaties en gemeenten, stikt de woningproductie en wordt het benodigde tempo om tijdig voldoende nieuwbouwwoningen te realiseren niet gehaald. Versnelling realiseren we door tegelijk in te zetten op inbreiding en uitbreiding, met bijpassende stimuleringsmaatregelen, samenwerkingsvormen en proces- en procedureafspraken;

7 toegankelijkheid en doorstroming:

Naast dat de woningbouwproductie stikt, komt ook de doorstroming in de huidige woningvoorraad maar moeizaam op gang. De toegang voor verschillende doelgroepen tot de woningmarkt staat daarmee onder druk. Strategische nieuwbouw is een manier om de kansen voor verschillende doelgroepen te verbeteren, maar het vraagt om een breed gedragen aanpak.

Daarnaast heeft de provincie Overijssel de ambitie om de bestaande ruimte, bebouwing en infrastructuur beter en slimmer te benutten. Denk daarbij aan multifunctioneel en complementair ruimtegebruik (ondergronds en bovengronds), hergebruik en herbesteding van vrijkomend vastgoed en het concentreren van ontwikkelingen rond bestaande Infrastructuurknooppunten ([provincie Overijssel, 2021c](#)).

Om te voorzien in de huidige en toekomstige woningbehoefte beoogt de provincie Overijssel in 2030 in totaal 60.000 woningen te hebben toegevoegd aan het huidige woningaanbod. Circa 1/3 deel hiervan dient te worden gerealiseerd in de regio Twente en circa 2/3 deel in de regio West-Overijssel. Deze verdeling en ambitie is tot stand gekomen op basis van 3 elementen:

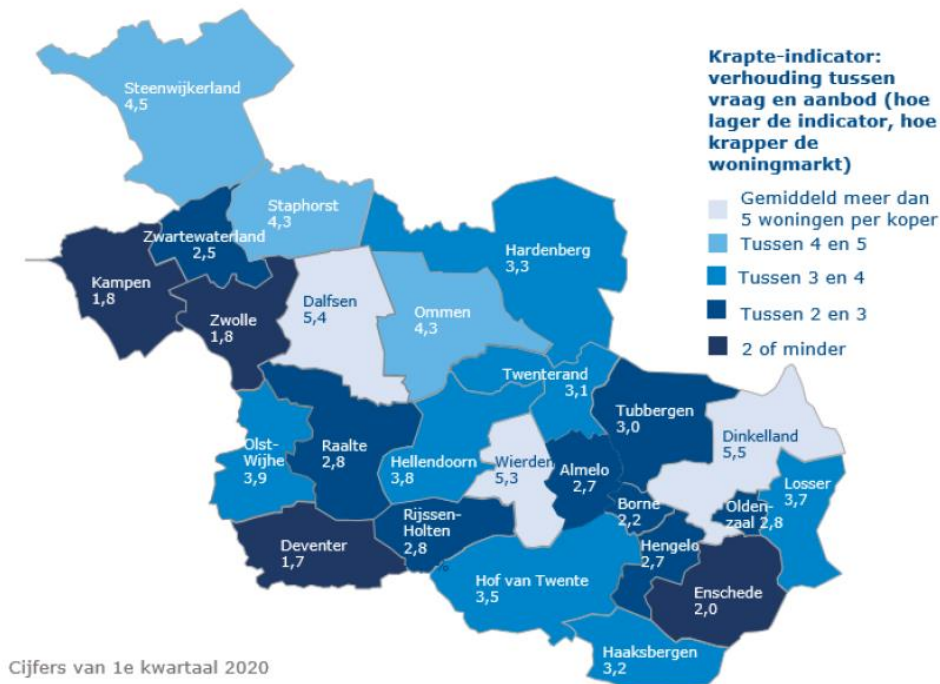
- 1 beschikbare woningbehoefteprognoses;
- 2 het naar voren halen van de woningbehoefte die ná 2030 ontstaat;
- 3 bijdragen en oplossen van de huidige woningnood in Nederland (provincie Overijssel, 2021a,b).

1.1.2 Huidige situatie

De provincie Overijssel kent, net als de rest van Nederland, een woningtekort. Om inzicht te krijgen in de woningtekorten kan gebruik worden gemaakt van de krapte-indicator. Deze indicator vergelijkt het aantal beschikbare woningen met het aantal kopers. Er is gebruik gemaakt van de krapte-indicator uit 2020. Door de snelle ontwikkelingen op de woningmarkt, neemt het woningtekort maandelijks toe. Hierdoor ligt de huidige krapte op de woningmarkt waarschijnlijk hoger dan in 2020. Om toch inzicht te bieden in de recente historische trendontwikkeling is gebruik gemaakt van de tot op heden meest recente cijfers uit 2020.

Landelijk genomen kon een koper in 2017 (eerste kwartaal) kiezen uit gemiddeld 6,7 woningen, in 2020 (eerste kwartaal) slechts uit 2,7. Er is sprake van een hogere woningkrapte in de meeste gemeentes binnen Overijssel. In de gemeentes Wierden (5,3), Dalfsen (5,4) en Dinkelland (5,5) waren vraag en aanbod nog redelijk in balans. Een aantal gemeentes lag in 2020 echter boven het Nederlands gemiddelde. Dit zijn voornamelijk gemeentes met grote steden zoals Zwolle (1,7), Kampen (1,8) en Enschede (2,0). Dit komt overeen met het landelijke beeld, waarbij grote steden veelal een hogere woning krapte hebben (NVM/brainbay, 2020). Afbeelding 1.2 toont het verschil tussen vraag en aanbod per gemeente.

Afbeelding 1.2 Woningkrapte in Overijssel (NVM/Brainbay, 2020)

Naar schatting bedraagt het woningtekort in 2021 circa 11.710 woningen in de provincie Overijssel. Het woningtekort in regio's is ongeveer gelijk met een tekort van 5.710 in West-Overijssel en 6.010 in Twente (ABF Research 2021b). Om de woningtekorten in de provincie tegen te gaan is in de afgelopen jaren een stijgende trend van nieuw bijgebouwde woningen zichtbaar. In 2019 lag het totaal aantal nieuw gebouwde woningen ten opzichte van gesloopte woningen in Overijssel op 4.611. Daarbovenop zijn in totaal 775 woningen toegevoegd aan de woningvoorraad door transformatie (herbestemming van woningen, kantoren en scholen tot woning). In totaal nam hiermee de woningvoorraad in de provincie Overijssel toe met 5.386 woningen.

Tussen 2019 en 2020 is de gemiddelde betaalde koopsom voor een woning in Nederland gestegen met 9 %. De provincie Overijssel vertoonde een gelijke stijging met het Nederlands gemiddelde, alhoewel de betaalde koopsom aanzienlijk lager lag. In 2020 bedroeg de gemiddelde koopsom EUR 282.953,00, in Nederland was dit EUR 334.488,00. Landelijk gezien is de koopsom van vrijstaande woningen het meest toegenomen met circa 11 %. De provincie Overijssel vertoont ook hierbij een soortgelijk beeld als de rest van Nederland. Regionaal is echter opvallend verschil zichtbaar in de toename van de gemiddelde koopsom. In Borne, Ommen en Staphorst is de gemiddeld betaalde koopsom het sterkst toegenomen met 15 %. Anderzijds is het opvallend dat gemiddelde koopsom in Twente minder hard zijn gestegen. In Almelo en Enschede en Hengelo is de procentuele verandering het kleinst met 6 %. In deze gemeentes lagen de betaalde koopsommen ook het laagst op EUR 222.781,00 in Almelo, en op EUR 249.146,00 in Hengelo. In 2 gemeentes in Overijssel is de gemiddelde koopsom hoger dan het Nederlands gemiddelde. In Dalfsen lag de gemiddelde koopsom in 2020 op EUR 343.488,00 en in Wierden op EUR 346.842,00 (Kadaster, 2021).

Conclusie

Evenals elders in Nederland is er een tekort aan het aantal woningen in de provincie Overijssel. Huizenprijzen in elk type woningen stijgen snel als gevolg van onvoldoende aanbod op de woningmarkt. Gevolg hiervan is dat niet elke inwoner van Overijssel een betaalbare woning kan vinden. Momenteel is er een woningtekort van 11.710 woningen. Dit betekent dat niet iedere inwoner van Overijssel een geschikte woning kan vinden. Daarmee zijn er knelpunten voor het behalen van doelen en wordt de huidige situatie van het criterium 'matig' beoordeeld.

Tabel 1.3 Waardering van de huidige situatie

Aspect	Doel	Criterium	Huidige situatie
woningbouwlocaties	de juiste woning op de goede plek	voldoende en betaalbare woningbouwlocaties	matig

1.1.3 Autonome ontwikkeling

In opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft ABF Research een inventarisatie uitgevoerd van de huidige en toekomstige bouwopgave (ABF Research 2021a). De toekomstige bouwopgave is berekend vanuit de huishoudensgroei en de daaruit vloeiende toename van de woningbehoefte. De Primos bevolkingsprognose van het aantal huishoudens toont aan dat er in 2030 ruim 28.000 meer huishoudens zullen zijn in de provincie Overijssel dan in 2021. Hiermee stijgt het totale aantal huishoudens in de provincie Overijssel met circa 6 %. Procentueel groeit het aantal huishoudens in Twente (+4 %) minder sterk dan in West-Overijssel (+7 %) (ABF Research 2021b).

Naast de huishoudensgroei is het huidige woningtekort (zie paragraaf 1.1.2) en geraamde sloop in de provincie ook opgenomen in de inventarisatie van de toekomstige plancapaciteit. Dit tezamen nemende wordt in de periode 2021-2030 een bouwopgave van 34.500 woningen voorzien in de provincie Overijssel (ABF Research 2021a).

Onderdeel van de stijging van het aantal huishoudens in de provincie is een toenemend aandeel verhuizingen vanuit de randstad naar provincie Overijssel. Vooral in West-Overijsselse gemeenten is het aandeel verhuizingen vanuit de randstad hoog. Een zorg die in sommige regio's leeft is dat 'overlopers' uit de randstad met lokale woningzoekenden concurreren om het (schaarse) woningaanbod. Of dit zo is, hangt onder meer af van de lokale woningmarkt en de aard van de instroom. De kans dat woningzoekenden uit de diverse herkomstgebieden elkaar in de weg zitten is groot als ze qua leeftijd sterk op elkaar lijken. Er zijn echter ook kansen. Steden als Zwolle en Deventer trekken veel twintigers en dertigers uit de randstad, die kunnen bijdragen aan draagvlak voor typisch grootstedelijke voorzieningen. En dan zijn er ook regio's, zoals landelijk Twente, waar de vestigers uit de randstad een andere leeftijdsverdeling hebben dan de vestigers uit de eigen regio en waar ze op de woningmarkt deels in andere segmenten actief zijn. In plaats van bedreigend kan dit juist als kansrijk worden opgevat (Rigo, 2021).

Naar verwachting blijft het woningaanbod in de randstad in de nabije toekomst niet toereikend. Door de ontwikkeling omtrent de coronapandemie zou de behoefte aan ruim wonen (met mogelijkheid tot thuiswerken) nog wel eens extra kunnen toenemen. Hierdoor kan worden verwacht dat het aantal verhuizing vanuit de randstad aan zal houden of zelfs toe neemt (Rigo, 2021).

Om de bouwopgave van 34.500 woningen te kunnen faciliteren heeft de provincie Overijssel in de periode 2021-2030 een plancapaciteit van 45.102 woningen (minus sloop) (provincie Overijssel, 2021c). Dit is 131 % van de totale bouwopgave, en komt overeen met de landelijke verhouding van 135 %. De plancapaciteit is opgebouwd uit harde en zachte plannen. Harde plannen zijn vastgestelde woningbouwlocaties, en zachte plannen zijn nog niet vastgestelde locaties en potentiële locaties voor woningbouw (ABF Research 2021a).

De harde plancapaciteit tussen 2021 en 2030 in de provincie Overijssel zijn 17.552 woningen (provincie Overijssel, 2021c). Dit is 39 % van de totale plancapaciteit, en komt overeen met het Nederlands gemiddelde van 36 % (ABF Research 2021a). Door de juridische zekerheid van harde plannen geeft dit een goed inzicht in de korte termijn haalbaarheid van de bouwopgave. Tussen 2021 en 2025 vormen de harde plannen 77 % van de plancapaciteit, dit ligt net onder het Nederlands gemiddelde van 83 % (ABF Research 2021a). Dit betekent dat een groot deel van de verwachte uitbreiding van de woningvoorraad voor de periode tot en met 2025 op dit moment vastligt in harde vastgestelde bestemmingsplannen.

De verwachte bouwopgave zoals berekend door ABF Research wordt hiermee grotendeels bereikt. Anderzijds valt waar te nemen dat de geambieerde woningopgave van de provincie hiermee niet wordt bereikt. De provincie ambieert in totaal 60.000 woningen bij te bouwen, terwijl de harde- en zachte plancapaciteiten momenteel (minus sloop) 45.102 betreffen (provincie Overijssel, 2021c). Dit betekent dat in totaal voor circa 15.000 woningen extra locaties onderzocht dienen te worden.

Conclusie

De huidige situatie op de woningmarkt heeft sterke invloed op de autonome ontwikkeling. Momenteel is er sprake van grote woningtekorten in zowel Nederland als in de provincie Overijssel. Het aantal huishoudens in de provincie Overijssel neemt toe en daarnaast wordt er ook een (toenemende)migratiestroom vanuit de randstad verwacht. Deze factoren tezamen zorgen voor een toename in de vraag naar woningen.

Uit berekeningen van ABF Research blijkt dat grotendeels voorzien kan worden in deze toenemende vraag naar woningen. Echter blijkt ook uit de berekeningen dat maar gedeeltelijk voorzien kan worden in de gestelde ambitie van de provincie. Om de beoogde 60.000 nieuwe woningen in 2030 te realiseren dienen tussen 2021 en 2030 6.000 nieuwe woningen per jaar bijgebouwd te worden (inclusief 2021). Gelet op de in 2019 nieuw bijgebouwde woningvoorraad (inclusief sloop) van 5.386, kan jaarlijks niet worden voldaan aan de gestelde ambities. Daarnaast zijn de huidige harde- en zachte plancapaciteiten van 45.102 ook niet voldoende. De autonome ontwikkeling wordt daarmee beoordeeld als matig.

Tabel 1.4 Waardering van de autonome ontwikkeling ten opzichte van de huidige situatie

Aspect	Doel	Criterium	Huidige situatie	Autonome ontwikkeling
woningbouwlocaties	de juiste woning op de goede plek	voldoende en betaalbare woningbouwlocaties	matig	matig

1.2 Voorzieningen

Voor het aspect voorzieningen is onderzoek gedaan naar de nabijheid van de 8 voorzieningen: basisonderwijs, vmbo-scholen, havo/vwo-scholen, supermarkten (groter winkeloppervlak dan 150 m²), bibliotheken, zorg (huisartsenpraktijk), sportvoorzieningen en groenvoorzieningen. De nabijheid van de voorziening is vastgesteld op basis van de gemiddelde afstand die moet worden afgelegd door inwoners van een gegeven regio. De afstand is berekend in kilometers die afgelegd worden over de weg. Voor het merendeel van de gegevens is gebruik gemaakt van regionale kerncijfers gepubliceerd door het CBS in 2019. Doordat er in dit jaar geen gegevens zijn voor sport- en groenvoorzieningen is voor deze voorzieningen gebruik gemaakt van gegevens uit 2015.

Er is daarnaast ook gebruik gemaakt van de Leefbaarometer. De Leefbaarometer biedt inzicht in belangrijkste ontwikkelingen binnen de gemeten leefbaarheid in Nederland. In de voorzieningen indicator van de Leefbaarometer zijn gegevens gecombineerd van voorzieningen zoals scholen, gezondheidszorg en vervoer, maar ook voorzieningen als zwembaden en aanwezige horeca. Deze gegevens worden voor elke gemeente in Nederland berekend, waarna per gemeente een afwijking van het Nederlands gemiddelde wordt berekend. Voor dit aspect zijn de meest recente gegevens uit 2018 gebruikt.

Ten slotte zijn ook demografische gegevens van de huidig en toekomstige beroepsbevolking geraadpleegd, samengesteld door het Planbureau voor de Leefomgeving. Welk zijn aangevuld met inzichten van de impact van groei en krimp op voorzieningen in Overijssel.

Tabel 1.5 Criterium voorzieningen

Aspect	Doel	Criterium	Databron
voorzieningen	vitale inwoners, kunnen zo lang mogelijk én zo goed mogelijk zelfstandig leven in een samenleving waar mensen voor elkaar klaarstaan	aanwezigheid, kwaliteit en nabijheid van voorzieningen	Regionale kerncijfers Nederland. (CBS 2021) Leefbaarheid in Nederland 2018 (Rigo & Atlas voor gemeenten, 2019) Groei én krimp in Overijssel (Het Oversticht, 2017) Regionale bevolkingsprognose (PBL/CBS, 2019)

1.2.1 Huidig beleid

De provincie Overijssel beoogt dat elke inwoner goed en plezierig kan wonen, nu en in de toekomst. Op het gebied van voorzieningen stelt de provincie dat iedereen goede beschikking heeft tot basisvoorzieningen zoals onderwijs en zorg. In de Cultuurnota stelt de provincie het doel dat voor 2024 iedereen de beschikking heeft tot een volwaardige bibliotheek (provincie Overijssel, 2020).

In de beleidsnota sociale kwaliteit 2020-2024 is het beleid gericht op de sociale samenhang verder uiteengezet. Om kennis te kunnen borgen en benutten stelt de provincie dat een sterke maatschappelijke middenstructuur nodig is. De aanwezige kennis wordt benut door gesprekken te voeren met gemeenten, initiatiefnemers en vrijwilligers. Doel hiervan is dat ‘vitale inwoners, zo lang mogelijk én zo goed mogelijk zelfstandig kunnen leven in een samenleving waar mensen voor elkaar klaarstaan’ (provincie Overijssel, 2020). De beleidsnota richt zich op een drietal speerpunten:

- vitaliteit, positieve gezondheid & beweging: door lokale initiatieven te steunen helpt de provincie inwoners in contact te brengen met voorzieningen gerelateerd aan gezond bewegen en sporten;
- voorzieningen & diensten: de provincie investeert in eigentijdse voorzieningen en diensten zoals dorpshuizen, Kulturhusen en multifunctionele accommodaties, en draagt daarnaast ook bij opvangen van de gevolgen van ontwikkelingen als bevolkingskrimp en de coronacrisis.

1.2.2 Huidige situatie

De nabijheid van voorzieningen is opgesplitst in 6 voorzieningen en is weergegeven in tabel 1.7. Er is onderscheid gemaakt tussen de nabijheid van basisonderwijs, vmbo-scholen, havo/vwo-scholen, grote supermarkten, bibliotheken, zorg, sportvoorzieningen en groenvoorzieningen. Zowel het Nederlands gemiddelde, als de gemiddelde afstand in de provincie Overijssel is opgenomen in de tabel. Daarnaast zijn ook de afstanden voor elke gemeente berekend. De afstanden zijn gegeven in kilometers (km).

Tabel 1.6 Nabijheid van dichtstbijzijnde voorzieningen per regio (CBS 2021)

Woonregio's	Bevolkingsdichtheid (km ²) (2019)	Nabijheid zorg ¹ (km) (2019)	Nabijheid basisonderwijs (km) (2019)	Nabijheid van vmbo- school (km) (2019)	Nabijheid van Havo/vwo- school (km) (2019)	Nabijheid grote supermarkt (km) (2019)	Nabijheid Bibliotheek (km) (2019)	Nabijheid sportvoorzieningen (km) (2015)	Nabijheid groenvoorzieningen (km) (2015)
Nederland	416	1	0,7	2,5	3,3	0,9	1,9	1	0,5
Overijssel	338	1,2	0,8	2,7	4	1,1	1,9	1	0,5
Twente	576	1,3	0,8	2,7	5,0	1,1	2,0	1,0	0,6
West-Overijssel	335	1,5	0,9	3,8	5,6	1,4	1,9	1,3	0,6
stedelijk (bevolkingsdichtheid >500 km ²)	1117	1,0	0,7	1,8	2,5	0,8	1,8	1,0	0,5
ruraal (bevolkingsdichtheid <500 km ²)	219	1,6	0,9	3,7	6,4	1,4	2,0	1,2	0,6

Wanneer bovenstaande gegevens worden vergeleken met gegevens van bevolkingsdichtheden wordt een duidelijk beeld zichtbaar; in dunbevolktere gebieden (ruraal) is de nabijheid van voorzieningen lager. Dit geldt zowel voor kleine gemeenten zoals Staphorst (127 inwoners per m²), en Dalfsen (173 inwoners per m²), als voor de provincie als geheel. De gemiddelde bevolkingsdichtheid van Nederland ligt met 416 inwoners per m² aanzienlijk hoger dan het Overijssels gemiddelde van 338 inwoners per m² (CBS, 2021). Door het grote verschil in bevolkingsdichtheden is de nabijheid van voorzieningen lager, en is er dus een grote negatieve afwijking met het Nederlands gemiddelde zichtbaar.

Uit tabel 1.6 kan worden geconcludeerd dat het basisonderwijs goed te bereiken is in Overijssel (CBS, 2021). De nabijheid van het voortgezet onderwijs geeft een ander beeld. Landelijk genomen is de dichtstbijzijnde vmbo-school te vinden op gemiddeld 2,5 km (Overijssel: 2,7 km), en de dichtstbijzijnde havo/vwo-school op gemiddeld 3,3 km (Overijssel 4,0 km). Er zijn grote verschillen tussen gemeentes binnen Overijssel, vooral voor de nabijheid van havo/vwo-scholen. De dichtstbijzijnde school voor havo/vwo leerlingen in Zwartewaterland en Twenterand is te vinden op een respectievelijke afstand van 12 en 10,2 km. Aan de andere kant van het spectrum zijn veelal gemeentes met grotere steden te vinden zoals Hengelo (2,1 km) en Zwolle (1,7 km). Hetzelfde beeld is terug te zien voor de nabijheid van vmbo-scholen, alhoewel de uiterste hierbij minder ver uit elkaar liggen (CBS, 2021).

De gemiddelde afstand tot de dichtstbijzijnde grote supermarkt en bibliotheek komt voor Overijssel redelijk overeen met het Nederlands gemiddelde. In de meeste gemeentes ligt de gemiddelde afstand tot een grote supermarkt tussen de 1 en 2 km. Wederom zijn de afstanden in de steden hier lager, zoals in Zwolle (0,9 km),

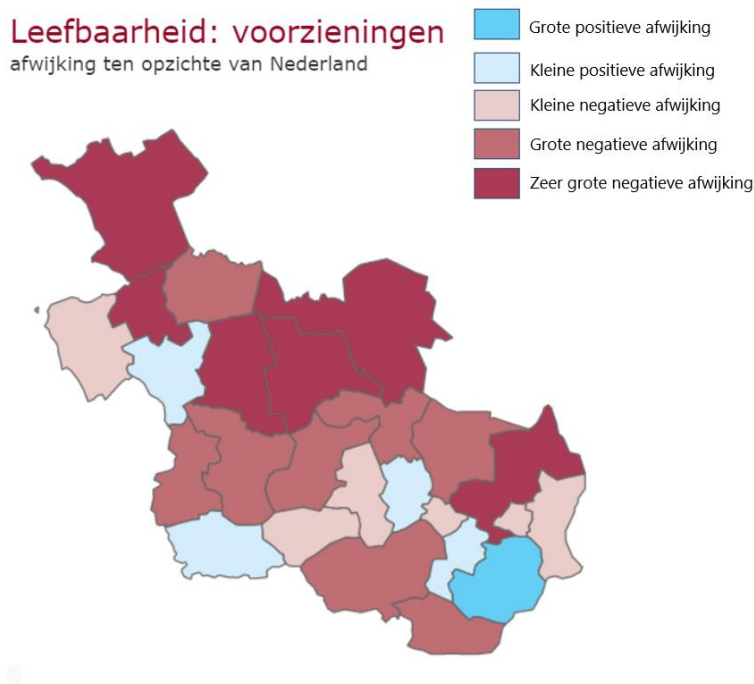
¹ Afstand tot huisartsenpraktijk.

Deventer (0,8 km) en Hengelo (0,7 km). De afstanden tot de dichtstbijzijnde bibliotheken liggen net wat hoger. Inwoners van gemeente Dinkelland (3,1 km) en Tubbergen (3,9 km) moeten gemiddeld genomen de grootste afstand afleggen tot de dichtstbijzijnde bibliotheek (CBS, 2021). De nabijheid van sport- en groenvoorzieningen is in Overijssel gemiddeld genomen gelijk aan Nederland. Opvallende uitschieter voor de nabijheid sportvoorzieningen is gemeente Ommen, met een gemiddelde afstand van 2,1 km (CBS, 2021).

Gemiddeld genomen liggen de huisartsenpraktijken voor inwoners van Overijssel op 1 à 2 km afstand. Hiermee ligt het gemiddelde net wat hoger dan de gemiddelde Nederlands gemiddelde van 1 km. Afstand betekent nog geen toegang, er zijn risico's op een tekort aan huisartsen in bepaalde regio's, met een patiëntenstop tot gevolg. De dekking van huisartsenposten en ziekenhuizen is een stuk lager in de provincie Overijssel. Voor inwoners van stedelijke gebieden zijn huisartsenposten en ziekenhuizen en ziekenhuizen veel bereikbaarder als dan voor inwoners in rurale gebieden. In de stedelijke buurten (>2.500 adressen per km²) van Overijssel is de gemiddelde afstand tot de dichtstbijzijnde huisartspraktijk en het dichtstbijzijnde ziekenhuis respectievelijk 0,6 km en 2,2 km. Een inwoner van een rurale buurt (<500 adressen per km²), is gemiddeld gezien 2,5 km van een huisartspraktijk verwijderd en 13,2 km van een ziekenhuis.

In de vergelijkingskaart van de Leefbaarometer wordt de nabijheid van voorzieningen van elke gemeente vergeleken met het Nederlands gemiddelde. Op deze kaart is zichtbaar dat de nabijheid van voorzieningen in veel delen van Overijssel lager ligt dan het Nederlands gemiddelde. Anderzijds is een grote positieve afwijking van het Nederlands gemiddelde te zien in gemeente Enschede, en zijn kleine positieve afwijkingen te zien in de stedelijke gemeente van Hengelo, Almelo, Deventer en Zwolle (Rigo/Atlas voor gemeenten, 2019).

Afbeelding 1.3 Nabijheid van voorzieningen in Overijssel ten opzichte van Nederland (Rigo/Atlas voor gemeenten, 2019)

Conclusie

Geconcludeerd kan worden dat een groot aantal gemeenten in Overijssel onder het Nederlandse gemiddelde scoren op het gebied van de nabijheid van voorzieningen. Vooral in dunbevolkte gemeenten ligt de nabijheid van voorzieningen aanzienlijk lager dan het Nederlands gemiddelde. Dit is in lijn met het gemiddelde Nederlandse beeld, waarbij inwoners van rurale gebieden gemiddeld genomen een langere afstand moeten afleggen voor voorzieningen. Vooral voor hoger onderwijs moeten inwoners in sommige gemeenten een bovengemiddeld langere afstand afleggen. Sport- en groenvoorzieningen zijn gemiddeld op

dezelfde afstand gelegen als elders in Nederland. Daarnaast zijn ook grote verschillen zichtbaar in regionale en stedelijke nabijheid van ziekenhuizen. Alhoewel dit beeld overeenkomt met andere rurale gebieden in Nederland moet toch worden geconcludeerd dat deze afstanden ver boven gemiddeld zijn. Er is daarom gekozen voor de beoordeling: matig. Belangrijk om te vermelden is dat deze beoordeling niets zegt over de tevredenheid van de inwoners over het voorzieningenniveau en/of afstand die zij hiervoor moeten afleggen.

Tabel 1.7 Waardering van de huidige situatie

Aspect	Doel	Criterium	Huidige situatie
voorzieningen	vitale inwoners, kunnen zo lang mogelijk én zo goed mogelijk zelfstandig leven in een samenleving waar mensen voor elkaar klaarstaan	aanwezigheid, kwaliteit en nabijheid van voorzieningen	matig

1.2.3 Autonome ontwikkeling

In de toekomst wordt in landelijk gebieden een sterkere vergrijzing en krimp verwacht. Naar verwachting zal de bevolking met een leeftijd boven de 75 jaar toenemen in de gehele provincie. De bevolkingsprognose schat een toename van het aantal 75+ rond de 10 % (CBS/PBL, 2019). In relatie tot de huidige spreiding van vooral zorg zijn er in de toekomst meerdere knelpunten zichtbaar. Landelijk is daarnaast ook een trend waarneembaar van de schaalvergroting van voorzieningen, bijvoorbeeld grotere supermarkten of bundeling van voorzieningen in Kulturhusen.

Conclusie

Vooraf in krimpregio's kan deze schaalvergroting leiden tot het verdwijnen van voorzieningen zoals scholen, ziekenhuizen en andere culturele voorzieningen (Het Oversticht, 2017). Er is daarom gekozen voor een 'matig' beoordeling van bij autonome ontwikkelingen.

Tabel 1.8 Waardering van de autonome ontwikkeling ten opzichte van de huidige situatie

Aspect	Doel	Criterium	Huidige situatie	Autonome ontwikkeling
voorzieningen	vitale inwoners, kunnen zo lang mogelijk én zo goed mogelijk zelfstandig leven in een samenleving waar mensen voor elkaar klaarstaan	aanwezigheid, kwaliteit en nabijheid van voorzieningen	matig	matig

2 EFFECTBEOORDELING PERSPECTIEVEN

Dit hoofdstuk laat de effectbeoordeling van de 4 perspectieven zien. Paragraaf 2.1 beschrijft de effecten (kansen, risico's en kanttekeningen) per perspectief voor woningbouwlocaties. Paragraaf 2.2 gaat in op de effecten per perspectief op voorzieningen. Per criterium wordt afgesloten met een vergelijking van de perspectieven.

2.1 Woningbouwlocaties

2.1.1 Effecten per perspectief

Tabel 2.1 Voldoende en betaalbare woningbouwlocaties perspectief 1: Geconcentreerd Overijssel

Kansen	Risico's	Kanttekeningen
1 door woningbouw te concentreren daar waar op dit moment de druk op de woningmarkt het grootst is (stedelijke gebieden), ontstaat meer ruimte op de woningmarkt. Dit verlaagt de woningkrapte in de meest krappe gebieden;	1 concentratie en inbreiding vraagt om duurdere oplossingen voor ontwikkelaars en corporaties doordat gebouwd moet worden op duurdere grond met meervoudige ruimteclaims. Risico dat woningen daardoor niet of slechts voor beperkte doelgroep gebouwd worden (hoge inkomens);	kanttekening bij kans 1: in steden wordt waarschijnlijk een aanzienlijk aantal nieuwe appartementen bij gebouwd. Anderzijds kan er minder aanbod zijn in andere woningtypen zoals vrijstaande woningen.
2 door woningbouw locaties te concentreren en de hoogte in te bouwen kan worden voorzien in woningen voor lagere inkomens gezinnen, appartementen voor starters en seniorenwoningen	2 woonwensen van mensen stemmen niet altijd overeen met compacte stedelijke bouw, hierdoor risico op achteruitgang van woonkwaliteit;	Kanttekening bij risico 5: andersom is het ook mogelijk dat mensen in de Randstad gaan wonen en in provincie Overijssel gaan werken. Door de huidige migratie trend is echter aannemelijker dat een betere bereikbaarheid van de provincie leidt tot een toename van verhuizingen richting de provincie
	3 grote delen van Twente, Salland en Vechtdal krijgen in de autonome situatie met toenemende ontgroening en vergrijzing te maken. Door woningbouw in deze regio's hier niet op aan te passen, kan mogelijk niet worden voorzien in de woonwensen van de vergrijzende doelgroepen in deze gebieden;	
	4 recentelijk is een migratietrend vanuit de randstad naar landelijke gebieden zichtbaar. Daarnaast wordt verwacht dat mensen landelijker blijven wonen als gevolg van de coronapandemie. Door te concentreren op woningontwikkelingen in stedelijk gebied komen landelijke regio's verder onder druk te staan;	
	5 door in te zetten op internationale corridors is de bereikbaarheid van de provincie beter. Hierdoor zou de migratietrend vanuit de randstad verder kunnen toenemen, waardoor de vraag naar woningbouwlocaties verder toeneemt	

Tabel 2.2 Voldoende en betaalbare woningbouwlocaties perspectief 2: Zelfbewust Overijssel

Kansen	Risico's	Kanttekeningen
1 in dit perspectief wordt woningbouw op specifieke plekken toegestaan. Agrarische bebouwingen komen hierdoor bijvoorbeeld niet leeg te staan	1 door te concentreren op stedelijke regio's kan grote druk ontstaan in kleine kernen in het landelijk gebied. Dit leidt tot toenemende	kanttekening bij risico 5: andersom is het ook mogelijk dat mensen in de Randstad gaan wonen en in provincie Overijssel gaan werken. Door de huidige migratie trend is echter

Kansen	Risico's	Kanttekeningen
omdat daar woningen in komen. Dit biedt mogelijkheden voor nieuwe potentiële woningbouwlocaties waardoor de woningkrapte kan worden aangepakt; 2 door op de stedelijke regio's (Twente, Zwolle, Cleantech) te focussen ontstaat meer ruimte op de meest krappe woningmarkt van steden en omliggende dorpen. Dit verlaagt de woningkrapte omdat op deze plekken dit benodigd is; 3 door in te zetten op stedelijke regio's versterken gebieden elkaar en kunnen potentiële woningbouwlocaties in goed bereikbare dorpen worden benut; 4 door in te zetten op stedelijke regio's kunnen vele verschillende woningtypen worden gerealiseerd. In dichtbevolkte gebieden kunnen appartementen worden bijgebouwd, en in goed bereikbare dorpen is ruimte voor vrijstaande woningen	woningkrapte, en daardoor stijgende woningprijzen; 2 concentratie en inbreiding vraagt om duurdere oplossingen voor ontwikkelaars en corporaties doordat gebouwd moet worden op duurdere grond met meervoudige ruimteclaims. Risico dat woningen daardoor niet of slechts voor beperkte doelgroep gebouwd worden (hoge inkomens); 3 woonwensen van mensen stemmen niet altijd overeen met compacte stedelijke bouw; 4 door rekening te houden met het natuurlijk systeem kan het erg lastig zijn om woningbouwlocaties te ontwikkelen in gebieden met meervoudige ruimteclaims; 5 recentelijk is een migratietrend vanuit de randstad naar landelijke gebieden zichtbaar. Daarnaast wordt verwacht dat mensen landelijker blijven wonen als gevolg van de coronapandemie. Door te concentreren op woningontwikkelingen in stedelijk gebied kunnen landelijke regio's verder onder druk te staan	aannemelijker dat een betere bereikbaarheid van de provincie leidt tot een toename van verhuizingen richting de provincie

Tabel 2.3 Voldoende en betaalbare woningbouwlocaties perspectief 3: Ontspannen Overijssel

Kansen	Risico's	Kanttekeningen
1 in dit perspectief wordt woningbouw op specifieke plekken toegestaan. Agrarische bebouwingen komen hierdoor bijvoorbeeld niet leeg te staan omdat daar woningen in komen. Dit biedt mogelijkheden voor nieuwe potentiële woningbouwlocaties waardoor de woningkrapte kan worden aangepakt; 2 ruimere mogelijkheden en spreiding zorgen voor meer potentieel areaal voor woningbouw; 3 veel inwoners vanuit de Randstad verhuizen naar Overijssel om landelijke te wonen. Kleine en middelgrote kernen kunnen de migratiestroom vanuit de Randstad naar landelijke gebieden opvangen; 4 ontwikkeling van woningen stimuleren vooral in West-Overijssel. Dit sluit aan op de verwachte huishoudensgroei in de autonome situatie	1 vanwege versnippering van woningbouw is er een risico dat woningen voor lagere inkomens gezinnen, appartementen voor starters en seniorenwoningen minder ontwikkeld zullen worden, terwijl daar gelet op de demografie en bestaande woningvoorraad juist wel behoefte aan is; 2 door nieuwe woningbouwlocaties in kleine en middelgrote kernen wordt minder voorzien in de behoefte van andere inwoners die juist in stedelijke omgevingen willen wonen. In stedelijke omgeving wordt woningbouwopgave van onderop mogelijk teveel versnipperd aangepakt, waardoor risico op woningtekorten hier blijft bestaan; 3 ontwikkelingen concentreren zich vooral in West-Overijssel, terwijl in de autonome situatie het aantal huishouders ook in Twente toeneemt. Risico dat woningtekorten daar toenemen in dit perspectief	kanttekening bij kans 2: adaptatie aan het natuurlijk systeem zorgt wel voor meer beperking dan bij het eigenwijs perspectief

Tabel 2.4 Voldoende en betaalbare woningbouwlocaties perspectief 4: Eigenwijs Overijssel

Kansen	Risico's
1 op alle plekken in de provincie is er ruimte om te wonen hierdoor zijn er meer potentiële woningbouwlocaties;	1 vanwege versnippering van woningbouw is er een risico dat woningen voor lagere inkomens gezinnen, appartementen voor starters en seniorenwoningen (minder) ontwikkeld zullen worden terwijl daar gelet op de demografie en bestaande woningvoorraad juist wel behoefte aan is;
2 in het landelijk gebied liggen de grondprijzen lager, de markt kan hierdoor woningen voor een lagere prijs bouwen;	2 door versnippering van woningbouw, vaak los van bestaande stedelijke kernen wordt minder voorzien in behoefte van wonen in stedelijke omgevingen. De woningbouwopgave wordt hier niet systematisch aangepakt, waardoor risico op tekorten blijft bestaan;
3 er wordt gebouwd in gebieden met vergroening of vergrijzing, dit heeft een positief effect op deze gebieden	3 risico dat woningen worden gebouwd in slecht bereikbare locaties. Vooral in het kader van OV-bereikbaarheid kan dit voor lagere inkomens gezinnen tot een afname van de woonkwaliteit leiden

2.1.2 Vergelijking perspectieven

Momenteel is er sprake van grote woningtekorten in zowel Nederland als in de provincie Overijssel. In perspectief 1 en perspectief 2 wordt ingezet op verstedelijking in respectievelijk grote steden zoals Almelo, Hengelo, Enschede, Zwolle en Deventer en de stedelijke regio's Zwolle, Twente en de Cleantech regio. Door in te zetten op gebieden en doelgroepen waar het meest behoefte is aan woningen (voornamelijk in stedelijke gebieden) zijn er grote kansen om extra woninglocaties te realiseren. Door in te zetten op stedelijke regio's kunnen verschillende woningtypen (niet enkel binnenstedelijk wonen) gerealiseerd worden, op goed bereikbare plekken. Risico van deze perspectieven is echter wel de focus op steden. Hierdoor komt de woningsector in landelijke gebieden onder druk te staan. Vooral in perspectief 1 kan dit leiden tot een sterke achteruitgang van de beschikbare woonkwaliteit van verschillende doelgroepen. In perspectief 3 en 4 zijn juist kansen zichtbaar om de huidige vergroening en vergrijzing tegen te gaan, door in krimpregio's te bouwen. Hierdoor kan ruimtelijker worden gebouwd en kunnen burgers meer sturen op eigen woonwensen.

Anderzijds is de versnipperde woningbouwaanpak van perspectief 3 en 4 een groot risico. Mogelijk wordt hierdoor onvoldoende 'juiste' woningen op de goede plek gebouwd. Wanneer woningbouwlocaties niet aansluiten bij woonwensen of bijvoorbeeld financiële mogelijkheden kopers, blijven woningtekorten bestaan.

Tabel 2.5 Beoordeling van de perspectieven: overzicht van kansen en risico's

Criterium	Doel	Huidige situatie	Autonome ontwikkeling	Effectbeoordeling perspectieven				
		Beoordeling	Beoordeling	1	2	3	4	
voldoende en betaalbare woningbouwlocaties	de juiste woning op de goede plek	matig	matig	kansen	+	++	+	+
				risico's	--	-	--	--

2.2 Voorzieningen

2.2.1 Effecten per perspectief

Tabel 2.6 Aanwezigheid, kwaliteit en nabijheid van voorzieningen perspectief 1: Geconcentreerd Overijssel

Kansen	Risico's
1 concentratie van groei in steden is in beginsel positief voor grootstedelijke voorzieningen door kritische massa;	1 door concentratie van voorzieningen in grote steden, is er een risico dat bereikbaarheid van voorzieningen in landelijk

Kansen	Risico's
2 ruimte voor voorzieningen, vooral in de stad. Hierdoor kunnen voorzieningen vergelijkbaar aan woningbouwlocaties in het stedelijk gebied kunnen groeien en bloeien;	gebied juist afneemt. Voorzieningen in dorpen en middelgrote kunnen verder onder druk komen te staan;
3 de bereikbaarheid van voorzieningen neemt toe bij concentratie	2 in de toekomst wordt in landelijk gebieden een sterkere ontgroening en vergrijzing verwacht hierdoor door groei te concentreren in steden kunnen essentiële voorzieningen in deze gebieden voor deze doelgroep verdwijnen;
	3 de ontgroening en vergrijzing zal toenemen in landelijke gebieden doordat in deze gebieden de nabijheid van voorzieningen zoals scholen verdwijnen

Tabel 2.7 Aanwezigheid, kwaliteit en nabijheid van voorzieningen perspectief 2: Zelfbewust Overijsel

Kansen	Risico's
1 groei concentreren in steden is in beginsel positief voor grootstedelijke voorzieningen door kritische massa;	1 door concentratie van voorzieningen in de stedelijke regio's, is er een risico dat bereikbaarheid van voorzieningen daarbuiten juist afneemt. Toegankelijkheid van voorzieningen kan daar afnemen;
2 door agglomeratie effecten ontstaat in het stedelijk netwerk van de Daily Urban Systems een ideaal vestigingsklimaat voor voorzieningen;	2 in de toekomst wordt in landelijk gebieden een sterkere ontgroening en vergrijzing verwacht hierdoor door groei te concentreren in steden kunnen essentiële voorzieningen in deze gebieden voor deze doelgroep verdwijnen;
3 de bereikbaarheid van voorzieningen neemt toe bij concentratie;	3 de ontgroening en vergrijzing kan toenemen in landelijke gebieden doordat in deze gebieden de nabijheid van voorzieningen zoals scholen verdwijnen
4 het voorzieningenniveau in dorpen is afhankelijk van de mate van maatschappelijk initiatief; hiermee kan maatwerk geboden worden	

Tabel 2.8 Aanwezigheid, kwaliteit en nabijheid van voorzieningen perspectief 3: Ontspannen Overijsel

Kansen	Risico's
1 ruimte voor voorzieningen door initiatief te leggen bij lokale netwerken;	1 door spreiding lukt het niet om op alle plekken in de stedelijke gebieden voorzieningen in de lucht te houden;
2 door initiatief te leggen bij lokale netwerken kans om met maatwerk te voorzien in de behoeftes van lokale gemeenschappen;	2 door spreiding van woningen maakt dat gemiddeld minder mensen nabij voorzieningen wonen, wanneer voorzieningen hier niet op worden aangepast;
3 natuurlijke omstandigheden zijn leidend, dit biedt een positief perspectief voor recreatieve voorzieningen;	3 minder initiatiefvolle burgers kunnen achterblijven in dit perspectief. Hierdoor risico dat doelgroepen met afstand tot de maatschappij niet worden gehoord
4 meer mogelijkheden om maatwerk te leveren dicht bij de woon/werk omgeving en lokale behoefte waardoor er waarschijnlijk ook meer gebruik van wordt gemaakt	

Tabel 2.9 Aanwezigheid, kwaliteit en nabijheid van voorzieningen perspectief 4: Eigenwijs Overijssel

Kansen	Risico's
1 kleine dorpen worden sterker, dus meer voorzieningen (dorp uitbreiden betekent kans op een supermarkt, school en dokter in je dorp);	1 door spreiding lukt het niet om op alle plekken in stedelijke gebieden voorzieningen in de lucht te houden;
2 alle ruimte voor de ontwikkeling. Recreatieve sector kan bloeien. Vooral rondom steden veel kansen waar natuur- en recreatiegebieden worden aangelegd;	2 door spreiding van woningen maakt dat gemiddeld minder mensen nabij voorzieningen wonen;
3 meer mogelijkheden om maatwerk te leveren dicht bij de woon/werk omgeving en lokale behoefte waardoor er waarschijnlijk ook meer gebruik van wordt gemaakt	3 minder initiatiefvolle burgers kunnen achterblijven in dit perspectief. Hierdoor risico dat doelgroepen met afstand tot de maatschappij niet worden gehoord

2.2.2 Vergelijking perspectieven

Mede als gevolg van sterkere ontgroening en vergrijzing staan voorzieningen in landelijke gebieden onder druk. Perspectief 3 en 4 bieden de meeste kansen voor voorzieningen in landelijke gebieden door initiatieven van onderop te ondersteunen, en te sturen op een spreiding van voorzieningen. Hierdoor kunnen voorzieningen in kleine dorpen in stand blijven, of zelfs groeien. Keerzijde is echter wel dat de kwaliteit en nabijheid van voorzieningen in steden (gebieden met de meeste inwoners) kan afnemen. Daarnaast is het een kans dat voor deze perspectieven de nabijheid en kwaliteit van groenvoorzieningen (ook in steden) toeneemt. Anderzijds bieden perspectieven 1 en 2 veel kansen om de kwaliteit en nabijheid van voorzieningen in steden te verbeteren. Echter is het risico (vooral bij perspectief 1) groot dat de kwaliteit en nabijheid van landelijke voorzieningen achteruit gaat.

Tabel 2.10 Beoordeling van de perspectieven: overzicht van kansen en risico's

Criterium	Doel	Huidige situatie	Autonome ontwikkeling	Effectbeoordeling perspectieven				
		Beoordeling	Beoordeling	1	2	3	4	
aanwezigheid, kwaliteit en nabijheid van voorzieningen	vitale inwoners, kunnen zo lang mogelijk én zo goed mogelijk zelfstandig leven in een samenleving waar mensen voor elkaar klaarstaan	matig	matig	kansen	+	+	++	++
				risico's	--	-	-	-